

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Воскобойник В.А

студент,

Київський національний університет культури і мистецтв

РЕФЕРЕНДУМ ЯК МЕТОД ПОЛІТИЧНОЇ БОРОТЬБИ

Інститути народовладдя різноманітні – це участь у виборах, участь в обговоренні найважливіших законопроектів, участь в референдумах. В цілях забезпечення безпосередньої участі громадян у керуванні державними та місцевими справами в світі проводяться референдуми. Референдум – центральний інститут прямої демократії. Являє собою безпосередню правотворчість народу. Referendum – означає – «те, що треба доповісти» [1]. Всесвітнє визнання інституту референдуму отримав після Другої світової війни. Зараз це один з найважливіших засобів прямої, безпосередньої демократії. Референдум дає можливість народу висловити свою волю безпосередньо, шляхом голосування. В сучасному суспільстві цей інститут завойовує все більше і більше прихильників, все частіше використовується в повсякденній практиці держав.

На жаль часто буває, що референдум виступає потужним маніпулятивним інструментом для зміцнення влади, розділу держави і багатьох інших неприємних моментів. За словами Юлії Кириченко «Процедура проведення референдумів повинна забороняти маніпулятивні питання, давати можливість висловлюватися як «за», так і «проти», виключити можливості держави контролювати процес, підробляти результат» [2]. В 1924 році Беніто Муссоліні фактично підмінив вибори – референдумом, оскільки так можна було проголосувати тільки за фашистську партію, – і це дозволило йому отримати абсолютну більшість в парламенті та встановити диктатуру. Німеччина відмовилася від національних референдумів. Німці прекрасно знають, до чого це може привести. 19 серпня 1934 року в Німеччині пройшов референдум, результати якого дозволили Гітлеру поєднати вищі державні посади та узурпувати владу. Щоб люди не помилилися, де ставити галочку, гурток з відповіддю «за» був рази в два більше гуртку з відповіддю «ні». Виходячи з цього можна зробити висновок, що один з найкривавіших діячів світової історії використовував референдум для формальної легалізації своїх злочинів. Зараз в Німеччині є лише земельні референдуми, але вони не вирішують найважливіші питання розвитку держави. Подивимося на сусідню Білорусь. «Президент Лукашенко виносить на референдум питання про зменшення кількості народних депутатів, обґрунтовуючи це тим, що вони дармоїди. Звичайно, більшість сказала: «Так, давайте зменшмо». В результаті він з 300 народних депутатів обирає 120 і видає указ, що парламент тепер складається з цих 120 народних депутатів. У підсумку він прибрав всю опозицію», – пояснює

Юлія Кириченко, начальник проектів з питань конституційного права Центру політико-правових реформ. Свіжим прикладом може служити референдум Туреччини та Ердогана. На референдумі 2017 року турецькі виборці підтримали пропозицію про зміну Конституції, скасування посади прем'єр-міністра (виконавча влада зосереджується в руках президента), передача президенту права розпуску парламенту, можливість продовження перебування Ердогана на президентській посаді до 2029 року. Таким чином президент Ердоган вбив демократію в Туреччині, фактично він буде одноосібним господарем держави.

Референдум сам по собі не зло, але це улюблений інструмент диктаторів і маніпуляторів, а людям складно їм протистояти. 1 грудня 1991 Україна стала незалежною державою, за це проголосували близько 80% населення. Ще в березні 76% населення висловилися за ідею залишитися в складі СРСР. Навесні питання СРСР був поставлений так: чи хочете ви стати частиною оновленого, економічно розвиненого СРСР, в якому права людей всіх національностей будуть захищені? І багато людей читали та ніби як хотіли б, щоб права людей всіх національностей були захищені. А фактично питання наступний: ви залишаєтеся в СРСР або не залишилося?

За допомогою референдумів сильні держави можуть впливати на більш слабкі. У жовтні 1796 року посол Франції в США опублікував указ, в якому вимагав, щоб французький флот обмежив торгівлю Америки з Європою. Посол пригрозив, що Франція «стане ворогом США», якщо вони будуть продовжувати свою зовнішню політику – що було злегка завуальованим натяком на вибори за участю кандидатури Джона Адамса. І таке втручання іноземців у виборчий процес викликало у Джона Адамса таке ж невдоволення, яке зараз переживає Хіллари Клінтон. У своїй інавгураційній промові Адамс попередив американців про «небезпеку для наших свобод», яку являє собою такого роду «відокремлене голосування». Втручання іноземних держав у вибори в США почастишало в міру перетворення країни на велику державу. У жовтні 1940 року фашисти оприлюднили документ польського уряду, в надії викрити Франкліна Рузвельта як «лицемірного злочинця» і «палія війни». Посольство Німеччини в Вашингтоні підкупило одну американську газету, щоб вона опублікувала цей документ. Вісім років по тому Радянський Союз втручався у виборчий процес, діючи проти Гаррі Трумена, а в 1984 році СРСР знову втрутився – на цей раз, щоб перешкодити переобранню Рональда Рейгана. Впливати на думку людей досить просто. Ресурси великих і сильних держав значно вище, ніж у країн менше. Щоб маніпулювати людьми, досить мати свої канали, свої ЗМІ, свою аудиторію, можна підкупити іноземних журналістів.

Референдум займає особливе місце в політичному житті країни, його результат багато в чому визначає подальший розвиток держави. Референдум може змінити якщо не характер державної влади, то характер і напрям її діяльності. Важливо відзначити, що на референдумі можуть вирішуватися ключові питання життя країни. Якщо зробити помилку, виправити її буде тяжко. На жаль часто буває, що референдум виступає потужним маніпулятивним інструментом для зміцнення влади, розділу держави і багатьох інших

неприємних моментів. Події референдумів можуть свідчити про уразливість демократії і її залежності від рішень лідерів. Так, питання до референдумів є, але попри всі проблеми демократичного конституціоналізму близько половини сучасних держав практикує референдум і зараз, причому частота його використання має помітну тенденцію до зростання.

Список використаних джерел:

1. Стаття «Референдум». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D1%83%D0%BC>.
2. Кириченко Ю. «Чи є майбутнє у референдуму в Україні?». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/internal/chi-ye-maybutnye-u-referendumu-v-ukrayini-281380_.html.
3. Гомеров І.М. «Політична діяльність: психолого-політологічний аналіз». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spsl.nsc.ru/win/nelbib/elbook/gomarov.pdf>.
4. Ковриженка Д.С. Референдуми в Європейському Союзі // Київ, 2007. – 186 с.
5. Референдуми в Європі – аналіз законодавчих норм у європейських державах // Звіт, прийнятий Радою з демократичних виборів, 2005. (Рада Європи) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2005\)034-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2005)034-e).
6. Маклаков В.В. Референдум в країнах – членах Європейського союзу Москва, 1997. – С. 15, 16, 17.

Конет А.В.

аспірант,

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

МАНІПУЛЯЦІЯ ЦІННОСТЯМИ ТА ЗАСОБИ УБЕЗПЕЧЕННЯ МОЛОДІ ВІД РУЙНАЦІЙНИХ ІДЕОЛОГІЧНИХ ВПЛИВІВ

Через стрімкий розвиток інформаційної цивілізації все більшої актуальності набуває проблема маніпуляції свідомістю людей. Найбільш вразливою соціальною категорією є молодь, адже саме вона найгостріше сприймає суспільні проблеми і, не маючи життєвого досвіду для усвідомлення та аналізу їх причин та наслідків, легко впадає в оману стосовно істинності тих чи інших подій.

Явище маніпуляції в цілому є негативним і шкідливим, адже передбачає представлення неправдивих відомостей з метою нав'язування певної, необхідної меншості, програми поведінки. Навряд ця програма закладається у підсвідомість молодої людини задля її блага. Маніпуляційні технології відносяться до людини як до предмета, бездуховної істоти. Інакше втратиться сама суть маніпуляції. А таке відношення суперечить сутності людини. Отже, ми вважаємо маніпуляцію цінностями та контроль над свідомістю і поведінкою людей діями недопустимих і небезпечних. Але, на жаль, автор цієї роботи не може в рамках однієї статті подолати всі причини маніпуляції і заборонити її як